

XIII. Leó pápa levele a francia püspökökhöz a család és az állam keresztény kormányzásáról.

A békében s háborúban egyaránt nagy s nemes francia nemzet a katolikus egyház körül kiváló érdemeket szerzett, — amely érdemekért járó hála csak úgy nem fog feledésbe menni soha, mint az emléküket kísérő dicsőség. ... Ha pedig Franciaország néha-néha meg is feledkezett magáról s szakítva Istentől nyert hivatásával, ellenséges állásba helyezkedett az egyházzal szemben: ez az eltántorodás soha sem volt általános s csak ideig-óráig tartott. S bár szerencsésen és sértetlenül esett volna át a közelmúltnak egyházra és államra egyaránt végzetes veszedelmeim is! De miután a nép magába szívta a forradalom mérgét, korlátlan szabadság után lelkendezve visszautasította az egyház tekintélyét is s a lejtőn hanyatt-homlok rohant lefelé. Mikor pedig a tévtan halált hozó mérge beszivárgott erkölcsébe is, lassankint odáig jutott a társadalom, hogy a kereszténységtől végleg búcsút venni látszott. Hogy e veszély Franciaországban annyira elterjedt, annak nagyrészt a múlt századbeli bölcselek esztelenkedése az oka, kik a keresztény igazságok alapjait támadták meg s utat nyitottak egy oly bölcsekedésnek, mely a túlzott szabadságra való törekvéseket még inkább szította. Első sorban azok fejtettek ki nagy tevékenységet, kiket társulatokba tömörített s folyton a katolicizmus elnyomására tüzelt egy Istent s hitet halálra kereső gyűlölet, mely legnagyobb arányokat, — mint nagyon is jól tudjátok, tisztelendő Testvérek, — éppen Franciaországban öltött. ... Ezen üzelmek nem csupán az egyháznak ártanak, hanem magára a köztársaságra nézve is veszélyesek és gyászosak¹. ... Ellenkezőleg mindaz, ami az állam romlását idézi föl, könnyen elháríttatik, ha a családi s állami élet szervezetében és kormányzatában az egyház parancsai megtartatnak; mert a rend fönntartására s az állam jóllétének biztosítására azok a legalkalmasabbak.

A családot illetőleg föltétlenül szükséges, hogy a keresztény házasságból született gyermekek jókor megtanulják a vallás parancsait, és hogy a gyermek kiképeztetése szoros összeköttetésben legyen a vallásos neveléssel. A tanítástól a vallásos nevelést elválasztani annyit tesz, mint a gyermek lelkét Isten iránt való kötelmeiben közömbössé tenni: ez a rendszer hamis és különösen a gyermek zsenge korában fölötte veszélyes, mivel tényleg az Istentagadás útjait egyengeti, a vallását pedig elzárja. Mindenesetre szükséges a jó szülőknek arról gondoskodni, hogy gyermekeik, midőn az elemi ismereteket elsajátítják, a vallás parancsaiban is nyerjenek oktatást s hogy az iskolákban semmi se forduljon elő, ami kárt ejtene hitükben vagy erkölcsükben. ... Azért az egyház az úgynevezett „közös” vagy „felekezet nélküli” iskolákat mindig nyíltan kárhóztatta s ismételten intette a családtyákat, hogy e nagyfontosságú dologban óvatosak legyenek. Az egyháznak ebben engedelmeskedni annyi, mint a társadalom érdekét előmozdítani s a közjóllét megteremtésében hathatósan közreműködni Akik u. i. zsenge korokban vallásos nevelést nem élveznek azon legfőbb igazságok ismerete nélkül nőnek fel, melyek az

¹ Ő szentsége itt, mint máshol is, úgy a társadalmi, mint a tisztán vallási érdek álláspontjára helyezkedik s a következőkben joggal kijelenti, hogy vallásos nevelés mi nélkül minden műveltség egészségtelenné fajul, — hogy az ateista iskolák szomorú következményei első sorban az államra háramlanak, — hogy a konkordátum a békéltetésnek oly műve, mely VII. Pius pápát s az „első konzult” örökre dicsőíti. (P. O.)

Nobilissima Gallorum gens

Prohászka Ottokár fordítása és jegyzetei

ember erényes vágyait élesztik s az ésszel ellenkező érzéki hajlamokat fékezni bírják. — Ezen igazságok ismerete nélkül a műveltség maga is beteges és erőtlen. — Isten félelme nélkül az ifjúság nem fogja eltűnni az erényes élet fegyelmezettségét sem, s nem szokván hozzá szenvedélyei fékezéséhez, könnyen ragadtatik az állam fölforgatására is.

Miután a forradalom rémei Franciaországban eltűntek, e század elején maguk a kormányférfiak belátták, hogy a romokban heverő államot csak úgy lehet felemelni, ha a katolikus vallás visszaállítatik. Elődünk VII. Pius e visszaállításból folyó nagy áldás reményében, szíves örömet karolta fel az első konzul ez irányú törekvéseit s fensőbb kötelmeitől telhetőleg előzékeny és engedékeny volt, A főbb pontokban megállapodásra jutván, megvetették a kiegyezés alapjait s ezzel egyszersmind megindult a vallásos élet fölvirágzása. E kiegyezés üdvös kihatásait annál többre kell becsülnünk, minél siralmasabb állapotban senyvedt azelőtt Franciaország hite és egyháza. Fölemeltetvén pedig a vallás a köztisztelet polcára, nyomban fölvirágoztak a keresztény intézmények, s bámulatosán sok áldást hárítottak magára az államra. A zavarok hullámaiból alig kiemelkedő állam nyugalomra és fegyelmezett közéletre szorult s e két létföltételt is a katolikus vallás kezéből vette, — úgy, hogy mindenki beláthatja, hogy az egyház s az állam kiegyezése egy bölcs s a nép javát szíven viselő férfiúnak volt műve. Miért is, ha mások nem is forogna fönn, ugyanazon érdeknek kellene most az egyetértést fönntartania, mely a kiegyezést létesítette. Most u. i. midőn a forradalmi törekvések mindenfelé jelentékenyen erősülnek s a jövő annyira bizonytalan: nagy meggondolatlanság s veszélyes kísérlet volna a két hatalom közt egyenetlenséget támasztani s az egyház jótékony befolyása elé akadályokat gördíteni.

Pedig a veszélyeket nagy aggodalmunkra közeledni látjuk. ... Mi ezen viszonyok közt semmit sem mulasztottunk el, amit az idők követelni látszottak. Apostoli követünknek, valahányszor szükség volt, meghagytuk, hogy szólaljon fel, — s e felszólalásokat a kormányférfiak méltányos lelkiülettel fogadták.² Mi magunk a szerzetes rendek eltörlésére vonatkozó törvény hozatalakor szeretett fiunk, a párisi bíboros érsekhez intézett levelünkben adtunk érzelmeinknek kifejezést. Hasonlóképen a múlt év június Havában a köztársaság elnökéhez írt levelünkben fájdalomunkat fejeztük ki mind a fölött, ami a lelkek üdvére kárhozatos és az egyház érdekeit sérti. Tettük pedig ezt egyrészt szent és fönséges apostoli tisztüktől indítatva, — másrészt azért, mivel forrón óhajtjuk, hogy Franciaország az ősköztől örökölt vallást sértetlenül megőrizze. El vagyunk, szárván a katolikus ügyet a megkezdett irányban rendületlen kitartással megvédeni. E kötelességszerű föladatban Ti mindnyájan buzgó segítőtársaink voltatok. Első sorban azon kell lennetek, hogy a klérus mind alkalmasabb erővel gyarapodjék. Legyen szent a papok előtt a püspökök tekintélye. Legyenek meggyőződve, hogy papi hivatalukat szentül, hasznosan és erényesen — csak a püspökök iránt való engedelmségben gyakorolhatják. — Szükséges továbbá, hogy, minél nagyobb számmal legyenek buzgó, világi katolikusaitok, kiknek kedves,

² A francia katolicizmust nagy veszedelembé sodorja az a lábra kapott balhit, hogy az egyház a „Republique française” ellensége. Ebből kifolyólag a respublika a szektákkal azonosítatik, melyek nagy buzgón le is foglalják a hatalmat, a hivatalokat, a kormányt, a befolyást, s a katolikusokat kiszorítják. Legújabbán (1890. dec.) Rampolla államtitkár levelet írt Lavjgerie bíboroshoz, ki e felfogás ellen síkra szállt s a szent szék nevében helyeselte nézeteit. A katolikusoknak részt kell venniük az állami életben, — ez a levél lényege, — ugyanily értelemben írt a st. flouri püspöknek. (P. O.)

Nobilissima Gallorum gens

Prohászka Ottokár fordítása és jegyzetei

mindnyájunk közös anyja, az egyház, — s kik szóval és írásban nagy hasznára lehetnek a katolicizmusnak. A sikerhez azonban különösen szükséges az egyetértés s a működés egyöntetűsége. Az ellenségek valóban mitsem óhajtanak inkább, mint azt, hogy a katolikusok egymás közt egyenetlenkedjenek; de viszont ezek is szem előtt tartva az Üdvözítő szavát, hogy „minden maga ellen meghasonlott ország elpusztul”, főköteleműknek s létfeltételüknek az egyetértést tartják. Ha valakinek az egyetértés érdekében saját véleményéről le kell mondani, hozza meg az áldozatot készségesen a közjóért. Különösen, kik az irodalom terén működnek, iparkodjanak az egyetértést mindenben megőrizni és ápolni, — keressék a közjót s ne saját hasznukat, — mozdítsák, elő a közös, nagy ügy érdekében kifejtett törekvéseket, — vessék alá magukat azok hatalmának, kiket „a Szentlélek püspökökké tett az Isten anyaszentegyházának kormányzására”, — hódoljanak meg tekintélyüknek, — ne fogjanak semmibe azoknak ellenére, kik a vallásért folytatott küzdelmek született vezérei.

1884. február 8.

XIII. Leó pápa